

USKLIČNIK

78. Uskličnikom se obilježava kraj usklične rečenice.

Takvom se rečenicom izražava zabrana, zapovijed ili poticaj:

Zabranjeno unošenje čaša i šalica u predavaonicu!

Pogledajte sljedeći primjer!

To je najdosadnija čajanka na kojoj sam bila u životu!

Zanimljivo!

Ne, molim te, pričaj dalje!

Ne prilazite!

79. Uskličnik se piše iza izravna obraćanja (vokativa), iza izraza s uzvicima, zaklinjanjima i proklinjanjima:

Matko!

Poštovane kolegice i kolege!

Hej! Nisam ti to pričala?!

Dovraga i obziri! Učini nešto!

Iza izravna obraćanja, izraza s uzvicima, zaklinjanjima i proklinjanjima može se pisati i zarez:

Hej, nisam ti to pričala?!

Halo, čuješ li me?

Zaboga, pokreni se!

O pisanju zareza iza obraćanja i usklika v. § 90a.

80. Unutar rečenice uskličnik se piše iza riječi ili skupa riječi kojima se — u zagradama ili omeđeno crtama — posebno komentira sadržaj rečenice ili kojega njezina dijela. Sličnu ulogu — ulogu isticanja i/ili upozorenja — ima i jedan ili više (obično do tri) uskličnika u zagradama:

Uostalom, da su takve informacije obilatije potvrđivane (čak!) i u dnevnim novinama, zar bi ih tko nazivao nepostojećima?

Svi su likovi koji se u priči pojavljuju sjajni i neobični, uključujući ozbiljnog tatu koji se razumije u valute i devize, ali se boji popiti lijek, nježnu i brižnu mamu i preplašene gusare kojima — zamislite! — upravo nedostaje takva majka.

Na sam Uskrs doživio je neugodno iznenađenje jer su mu lopovi ukradli dva kotača (!!!) na posve novom mercedesu parkiranom ispred luksuzne londonske rezidencije.

Posebno se upozorenje na riječ, dio rečenice ili rečenicu može iskazati latinskim uzvikom *sic!* (u značenju 'tako /stoji u originalu/'; čit. *sik*) u zagradama:

Na njihovoj mrežnoj stranici još uvijek stoji čestitka kojom posjetiteljima žele svako dobro u 2004. (*sic!*) godini.

81. Uskličnik se može pisati iza naslova, posebice u novinama:

Podatke iz računala nemoguće je izbrisati! (novinski naslov)

KOMBINACIJE UPITNIKA I USKLIČNIKA

82. Na kraju rečenice kojom se izražava i upit i čuđenje — ili i čuđenje i upit — pišu se upitnik i uskličnik u kombinacijama, npr. *?! , !?*:

Pa zar to ipak nije malo previše!?

To je sve?! Doista!?

83. Upit se i čuđenje mogu odnositi na dio rečenice i/ili teksta, pa se upitnici i uskličnici u kombinacijama javljaju — obično u zagradama — uz dio rečenice ili teksta na koji se odnose:

Ti su ljudi nezadovoljni svojim životima i datumom (?!) na koji pada Valentinovo!

On sada veli da je taj prigovor potpuno besmislen (!?) jer da su to minimalne opreke.

84. Kombinacijom se upitnika i uskličnika iza naslova iskazuju nevjerica i čuđenje:

Gutenberg nije izumio tiskarski stroj?! (novinski naslov)

ZAREZ

85. Zarez je najčešći znak neredične granice. Njime se obilježavaju nizanje, suprotnost, naknadno dodavanje i isticanje.

ODVAJANJE ZAREZOM

86. Zarezom se odvajaju dijelovi koji se nižu ili nabrajaju. Nizanje je uzastopno ponavljanje istovrsnih jezičnih jedinica tri ili više puta. Ako su pojedini članovi u nizu — obično posljednja dva — povezani veznicima *i, te, ili i sl.*, zarez se među njima ne piše (v. i §§ 92d, 93a, 93b). Sastavne veznike kojima se niz zatvara (*i, te, pa, ni*), posebice u administrativnim tekstovima, može zamijeniti složeni veznik *kao i*.

Nizati se mogu

a) istovrsni članovi rečeničnog ustrojstva

• subjekti:

Poljodjelci, djeca, starci, rekreativni ribolovci i svi koji su se zatekli u selu pogledima uprtim u nebo iščekivali su dolazak prvih roda.

• objekti:

Piše pjesme, kratke priče, romane.

- međusobno neovisni pridjevski atributi (svaki se odnosi izravno na imenicu):
Prošlo je petnaest godina od moga posljednjeg posjeta Savudriji, pravom, moćnom, zidanom svjetioniku na Jadranu.

(gdje se atributi **pravi, moćni i zidani** odnose na imenicu **svjetionik**)

O pisanju atributa bez zareza v. § 92b.

- **istovrsne priložne oznake:**

Pa zaigra kolo: po ognjištu, po pepelu, pod policu, na stolicu, po čupu, na klupu!

Nekoć su svjetski putnici najčešće putovali kočijama, a današnji udaljenosti prevladaju automobilima, brzim vlakovima, avionima.

Istovrsna priložna oznaka može — kao naknadno objašnjenje — biti i umetnuta, te se tada s obiju strana odvaja zarezom:

Na čarobnom poluotoku Istri, iznad zelenooke rijeke Mirne, ponosno stoji Hum, grad najmanji na svijetu!

O rečenicama i dijelovima rečenice kojima se objašnjava sadržaj v. § 90b.

Zarez se piše i između dvaju istovrsnih članova rečeničnoga ustrojstva u bezvezničkoj (asindetskoj) vezi — između dvaju subjekata, dvaju objekata, dvaju međusobno neovisnih pridjevskih atributa, dviju istovrsnih priložnih oznaka:

Sazrele su smokve, grožđe. Nudimo kolače, sladoled! Odrastao je u lijepoj, urednoj kući. Predavanje će se održati u zgradi Filozofskoga fakulteta, u velikoj dvorani.

- b) riječi i izrazi s isticajnim česticama ili intenzifikatorima (**i, ni, ili, bilo**):

Mjesecima se nisam dao slikati, a pokušavali su i mama, i tata, i djed.

Tada mu nisam govorio ni o boama, ni o prašumama, ni o zvijezdama.

Imate nekoliko mogućnosti: ili razgovarajte, ili se prepirite, ili se oštro sukobljavajte — samo nemojte šutjeti!

Svakako se javi: bilo telefonom, bilo pismom, bilo SMS-om, bilo porukom u boci!

- c) **istovrsne surečenice u bezvezničkoj (asindetskoj) vezi (surečenični niz):**

Cikću, vrište, guraju se i krevelje!

Rajčice stavite nakratko u kipuću vodu, izvadite ih, odstranite kožu te narežite na četvrtine.

Oni najradije jedu ono što je kuhala njihova mama, stanuju najradije u ulici u kojoj su išli u školu, oni su dugo mladi i odjednom stari i umorni, žele svake godine novi auto.

- d) **istovrsne zavisne surečenice u sklopu zavisnosložene rečenice bez obzira na položaj u odnosu na glavnu surečenicu (v. § 89e)**

Zaključujemo da je Gradina tijekom stoljeća doživljavala promjene, da je često zbog strateške važnosti mijenjala gospodare, da je imala svoje uspone i padove, pretrpjela više ili manje uspjele obnove, da današnji izgled zahvaljuje obnovi grofa Nugenta te da je često, u nedostatku pravih sadržaja, prepuštana nemaru i stihiji.

Da li nošen nekom gotovo pohotnom znatiželjom, strašću za iskušavanje sudbine, da li fiziološkom potrebom za novim senzacijama, da li urođenom težnjom da »živi opasno«, on je uvijek bezobzirno slijedio tu svoju apsurdnu repaticu što je biljeskala iza njegovih debelih leća i nepogrešivim instinktom pronalazio neugodnosti, nezgode, opasnosti, komplikacije, sukobe, iz kojih bi uvijek, kao Feniks, izlazio neozlijeđen.

- 87. Zarezom se odvajaju surečenice u bezvezničkim (asindetskim) vezama

- a) **nezavisnosložene:**

Kucaj, otvorit će ti se. (Kucaj, i otvorit će ti se. / Kucaj, pa će ti se otvoriti.)

Vodite ljubav, ne rat! (Vodite ljubav, a ne rat!)

Učila, ne učila — isto mi se piše. (Učila ili ne učila — isto mi se piše.)

On nije skretao s linije, čekao je da linija skrene. (On nije skretao s linije, nego/već je čekao da linija skrene.)

- b) **zavisnosložene:**

Vidim, preumorni ste za raspravu! (Vidim da ste preumorni za raspravu!)

Molimo, isključite mobitele! (Molimo da isključite mobitele!)

O bezvezničkim (asindetskim) zavisnosloženim rečenicama v. i § 89d.

- 88. Zarezom se odvajaju sastavnice nezavisnosložene rečenice

- a) **suprotne rečenice**

- **povezane suprotnim veznicima a, ali, no, nego, već, dok:**

Otišli su tako do šanka i naručili po kavu, a onda su se vratili do stolića i zavalili se u naslonjače.

Europska Unija nije nastala s namjerom da pomaže slabima, već da stvara bogatstvo.

Ne možemo pojavu definirati po onom što ona nije, nego upravo po onom što ona jest!

- **bez veznika (v. i § 87a):**

Pitam tebe, ne njega! (Pitam tebe, a ne njega!)

Male doze lijekova liječe, prevelike ubijaju. (Male doze lijekova liječe, a/dok prevelike ubijaju.)

Učio je, ispit nije položio. (Učio je, ali/no ispit nije položio.)

Ne opravdavam se, samo objašnjavam. (Ne opravdavam se, nego/već samo objašnjavam.)

Svi su se složili, on je imao drukčije mišljenje. (Svi su se složili, ali on je imao drukčije mišljenje.)

Suprotne rečenice mogu biti odijeljene i točkom kao znakom rečenične granice.

Suprotnost se na tekstnoj razini iskazuje tekstnim veznim sredstvima ili konektorima, npr. **no, međutim, nasuprot tome, za razliku od toga, s druge strane i sl.**

[Koala ne voli društvo i sklona je žestoko napasti druge koale koje dođu na njezin posjed.]

S druge strane brze lori, ptice slične papigicama, obožavaju zabave.

O pisanju tekstnih konektora v. § 95.

- b) **gradacijske rečenice nekorelativnoga tipa povezane gradacijskim veznicima**

- a) **kamoli, (a) nekmoli:**

U dvije godine socijalnih nemira u školama Sindikat s Vladom nije postigao ni teorijsko razumijevanje, a kamoli nešto više.

U posljednju se vrijeme pojavile tri vrlo dobre pjesme izvođača od kojih to nisam očekivao, no daleko su oni još od cjelovitih hvalevrijednih albuma, a nekmoli karijera.

O pisanju gradacijskih rečenica korelativnoga tipa v. § 93c.

- c)** rečenice povezane veznicima **i, pa, te** kojima se iskazuje kakav uzročno–posljedični odnos:

Prikaz je doista bio gotovo u cijelosti negativno intoniran, pa se takva reakcija mogla i očekivati. Već u šestoj godini obeshrabrili su me odrasli u slikarskom poslu, i nisam bio naučio crtati ništa drugo do boe iznutra i boe izvana.

Svatko, naravno, ima svoju teoriju o *Osmanu*, i sve su te teorije međusobno slične, pa ima malo nade da se dozna nešto doista novo.

Pisac *Malog princa A. de Saint-Exupéry* svojim je životom i smrću potvrdio vrline nesebičnosti i čovječnosti, te je baš kao njegov najslavniji lik odletio prema zvijezdama.

O pisanju sastavnih rečenica povezanih veznicima **i, pa, te, ni, niti** v. § 93a.

- d)** rečenice povezane veznikom **ili** kojima se iskazuje uvjetni (pogodbeni) odnos:

Važno je naučiti pravila o pisanju zareza, ili će se griješiti u pisanju.

Članarinu valja platiti, ili vas brišemo s popisa!

O pisanju rastavnih rečenica povezanih veznikom **ili** v. § 93b.

- e)** dijelovi nezavisnosložene rečenice kojima se posebno ističe njezin sadržaj povezani složenim veznicima **pa i, pa ni, pa čak i, pa čak ni, čak i, čak ni**:

Možete izgubiti jedan kilogram, pa čak i više!

Nitko mi se nije javio, čak ni on.

Na to pitanje nitko još nije našao odgovor, čak ni pametniji od mene.

Užitak čitanja je zajamčen, čak i onima koji inače čitanje poezije ne smatraju primjerenom radnjom za normalno razvijenu osobu.

O dijelovima rečenice s isticajnim česticama (intenzifikatorima) **i, ni** v. i § 86b.

- f)** dijelovi složene rečenice povezani veznikom **a da** i veznikom **da** koji dolazi uz kondicional:

Kako riješiti ovaj zadatak, a da izbjegnemo sve dosad činjene greške?

Mislila sam da sam ovladala takvim situacijama, da bi me naposljetku jedna nova neprilika doista izbezumila.

Prevladala je koncepcija prema kojoj je dostatno da novoj stranci ostane atribut liberalne stranke, a da liberalna komponenta ne bude uopće iskazana u njezinu programu.

- g)** zaključne rečenice povezane zaključnim veznim sredstvima **dakle, stoga, zato**:

Strane riječi pisac rabi samo u upravnom govoru stranaca, dakle u govornoj karakterizaciji likova.

Sutra sam službeno odsutna, stoga neću moći prisustvovati sastanku u Rektoratu.

Zaključne rečenice mogu biti odijeljene i točkom kao znakom rečenične granice. S rečenicom **i/ili** dijelom teksta koji im prethodi povezane su tekstnim veznim sredstvima ili konektorima **dakle, stoga** ili **zato**:

[— Bogami, lijepi ste vi i na svjetlu. Ali kad je onako malo mračno, izgledate poetičnije.]

— Dakle kod svjetla sam nepoetična? — reče ona uzdignuvši obrve.

O pisanju tekstnih konektora v. § 95.

- h)** isključne rečenice povezane isključnim veznim sredstvima **samo, samo što, tek, tek što**:

Snimili smo već četiri emisije, samo čekamo zeleno svjetlo i krećemo.

Slažem se i s time da je ugladenost u osvrtima na knjige u nas uobičajena, samo bih dodao da je baš ona jedan od razloga što se izdaju loše knjige.

Srećom, iz Berlina i Frankfurta vratio sam se čitav, tek pomalo umoran.

- 89.** Zarezom se odvajaju sastavnice zavisnosložene rečenice

- a)** zavisna surečenica s lijeve strane glavne surečenice (inverzija):

Kad se probudiš, nazovi.

Što nemamo, ne treba nam!

Premda sutra putujem, večeras izlazim u kazalište.

Da su nam se ranije najavili, pripremili bismo večeru.

Ako se tekst sastoji od dviju riječi, jedna će biti krivo napisana.

Što god da je uzrok, stanje je itekako ozbiljno i krajnje je vrijeme da netko nešto poduzme.

Zato što su pojavom interneta informacije mnogima postale dostupne, društvena je utakmica postala pravednija no što je bila.

Tko pozorno pročita netom navedene primjere, vjerojatno će malo zastati i promotriti ponešto neobičan slijed njihovih sastojaka.

- b)** zavisna surečenica s desne strane glavne surečenice kad s njom nije u izravnoj značenjskoj vezi. Glavna je surečenica pritom cjelovita obavijesna i intonacijska jedinica, a zavisna predstavlja novo obavijesno i intonacijsko ustrojstvo (v. i § 90c):

[Što si tada uradio?] Tada sam nacrtao zmiju bou iznutra, **kako bi me veliki shvatili**.

[Što mislite o modernizaciji?] Modernizacija je velika stvar, **ako možete podnijeti prašinu i buku**.

[Kako ćemo jelo poslužiti?] Ukrasite svježim korijandrom i odmah poslužite s preprženim grahom, **ako želite**.

[Što se potom dogodilo?] Dvadesetak minuta kasnije na mjesto događaja došla je ekipa hitne medicinske pomoći i mladiće prevela u Kliniku za traumatologiju, **gdje im je pružena liječnička pomoć**.

[Trebali li provincijalizme u Šoljanovu djelu nužno smatrati obilježenima?] Pojavu provincijalizma u Šoljanovu djelu ne treba bezuvjetno smatrati stilski obilježenom, **premda i takvih poraba gdješto ima**.

- c)** umetnuta zavisna surečenica kada nije u izravnoj značenjskoj vezi s rečenicom u koju je uvrštena. Glavna je surečenica pritom cjelovita obavijesna (značenjska) jedinica, dok zavisna, odijeljena stankama, predstavlja novo obavijesno i intonacijsko ustrojstvo (v. i § 90c):

Mali princ, **koji me toliko zapitkivao**, čini se da nije uopće čuo moja pitanja.

Antropolozi, **kad bi ih bilo**, mogli bi nam reći koliko takvim nedorečenostima otplaćujemo mržnju na tjelesnost ugrađenu u našu civilizaciju.

Pred nama je lebdio nejasan cilj da, **ako je moguće**, nađemo kakve nove freske, da izvidimo što se može učiniti da se sačuvaju i sistematiziraju stare, da upozorimo lokalne vlasti na kulturno blago, da se napiše poneka disertacija i slično.

Burni događaji, **koji su pokrenuli niz društvenih promjena**, u idućim će desetljećima biti predmetom istraživanja.

Treba razlikovati ova dva tipa zavisnih rečenica i pisanje zareza u njima:

Burni događaji, koji su pokrenuli niz društvenih promjena, u idućim će desetljećima biti predmet mnogih istraživanja.

i

Burni događaji koji su pokrenuli niz društvenih promjena u idućim će desetljećima biti predmet mnogih istraživanja.

U prvoj rečenici zavisni dio (**koji su pokrenuli niz društvenih promjena**) nosi dodatnu obavijest o sadržaju imenske riječi (**događaji**), ali ne sužava njezino značenje — ti će događaji biti predmet istraživanja. Riječ je o tzv. nerestriktivnoj ili dopunskoj atributnoj rečenici. Takva se rečenica odvaja zarezom/zarezima.

U drugoj rečenici zavisni dio (**koji su pokrenuli niz društvenih promjena**) sužava značenje imenske riječi (**događaji**) — ne svi događaji, nego samo oni koji su pokrenuli niz društvenih promjena bit će predmet istraživanja. Riječ je o tzv. restriktivnoj ili odredbenoj atributnoj rečenici. Takva se rečenica ne odvaja zarezom.

Pravila o pisanju zareza među sastavnicama zavisnosloženih rečenica vrijede i ako vezniku zavisne surečenice prethodi isticajna čestica (intenzifikator) ili tekstni konektor:

I ako znamo da su o toj temi već napisane knjige i knjige, teško se miriti s činjenicom da se o njoj općenito vrlo malo zna.

Čak i ako se tekst sastoji od samo dviju riječi, jedna će vjerojatno biti krivo napisana.

Međutim tko pažljivo pročita netom navedene primjere, vjerojatno će malo zastati i promotriti ponešto neobičan slijed njihovih sastojaka.

Modernizacija je velika stvar, **samo** ako možete podnijeti prašinu, buku i zastoje.

U višestrukosloženim rečenicama zarezima se redovito odvajaju zavisne surečenice s lijeve strane glavne surečenice (inverzija) te one zavisne surečenice koje izravno ne proizlaze iz konteksta, tj. koje nisu u tijesnoj vezi sa sadržajem glavne surečenice bez obzira na položaj u odnosu na nju (dometnute i umetnute):

Ako želite ondje predavati, a u životopisu nemate potrebne referencije, možete poljubiti vrata.

Kako Mendeljejev nije volio klasične jezike, grčki i latinski, uzео je iz sanskrtа riječ *eka* — prvi, što u njegovu sustavu znači prvi ispod.

Premda sam tako besramno objasnio svom razumu, ako ne i u cijelosti svojoj savjesti, začudnu činjenicu koju sam netom iznio, ona je ipak ostavila trag u mojoj mašti.

Ostavljajući postrani subjekt, kojemu glagol-predikat također otvara mjesto, reći ćemo nekoliko riječi o ostalim glagolskim dopunama.

Što si tu, više je no što sam se nadao.

Premda istraživanja to ne potvrđuju potpuno, rode se u pravilu vraćaju u svoje matično gnijezdo, a tijekom života, koji traje i do 25 godina, ostaju vjerne svom partneru.

Da bi snimao u Kabulu, gdje u posljednje vrijeme na »goste« baš ne gledaju dobrohotno, preodjenuo se u mještanina i lutao ulicama upoznavajući ljude i sprijateljujući se s njima, snimajući gotovo poskrivečki.

d) glavna i zavisna surečenica u bezvezničkoj (asindetskoj) vezi bez obzira na njihov poredak

Ne igraš, ne dobivaš! (Ako ne igraš, ne dobivaš.)

Velim, isključuje nas ta krajnje neobična prošlost. (Velim da nas isključuje ta krajnje neobična prošlost.)

Znači, nisam tvoj tip! (Znači da nisam tvoj tip!)

Mislila sam, možda i meni zatreba jamac. (Mislila sam da možda i meni zatreba jamac.)

Istina, za istu je ulogu dobio i Zlatnu malinu za najgoru ulogu, ali to samo govori o veličini kontroverze koju je izazvao. (Istina da je za istu ulogu dobio i Zlatnu malinu...)

Vidjet ćete, neke sam rečenice kratila. / Neke sam rečenice kratila, vidjet ćete. (Vidjet ćete da sam neke rečenice kratila. / Da sam neke rečenice kratila, vidjet ćete.)

O sastavnicama zavisnosloženih rečenica u bezvezničkim (asindetskim) vezama v. i § 87b.

e) dvije zavisne surečenice ili više njih, bez obzira na položaj u odnosu na glavnu surečenicu, i to

• istovrsne zavisne surečenice:

Razmišljala sam, ako je moguće, ako ti to nije problem, navrati poslije nastave k meni.

Poželio je da svane, da dnevna svjetlost odagna njegove more, da s novim danom ožive njegovi skriveni snovi.

Kad je turska dominacija u našim krajevima postala dugotrajna, kad su orijentalni jezici preko raznih vidova obrazovanja sve više otvarali put upoznavanju arapske, perzijske i turske kulture, počeo se povećavati broj imena orijentalnog porijekla.

• raznovrsne zavisne surečenice koje se neovisno jedna o drugoj uvrštavaju u glavnu surečenicu. Druga zavisna surečenica pritom nije u tijesnoj značenjskoj vezi sa sadržajem zavisnosložene rečenice:

Kad se budeš selila, **ako trebaš pomoć**, zovi.

Ma koliko mi se to činilo besmisleno, **kad si tisuću milja daleko od prvih naselja i kad ti je glava u torbi**, ja sam izvadio iz džepa list papira i nalivpero.

f) glagolski pridjevi i pridjevi koji u predikatnoj ulozi predstavljaju zavisnu surečenicu

• s lijeve strane glavne surečenice (inverzija):

Zabrinut, čovjek teško može mirno spavati.

Posrnuo, igrač nije imao dovoljno snage za uspješan završetak meča.

Nekad napušten i ruševan, Grožnjan je oživio i danas živi punim plućima.

Smješten na brežuljku 289 metara iznad plodne doline rijeke Mirne, Grožnjan se s pravom diči imenom — grad umjetnika.

• s desne strane glavne surečenice kad s njom nije u izravnoj značenjskoj vezi:

Čovjek teško može mirno spavati, **zabrinut**.

Protagonist romana bježi u Monte Carlo, **umoran od braka i života**.

- umetnut, odnosno kada nije u izravnoj značenjskoj vezi s rečenicom u koju je uvršten:

Čovjek, **zabrinut**, teško može mirno spavati.

Protagonist romana, **umoran od braka i života**, bježi u Monte Carlo, gdje počinje novi život. Grožnjan, **nekad napušten i ruševan**, danas živi punim plućima.

Grožnjan se, **smješten na brežuljku 289 metara iznad plodne doline rijeke Mirne**, s pravom diči imenom — grad umjetnika.

U atributnoj ulozi glagolski se pridjevi i pridjevi ne odvajaju zarezom (v. § 92a):

Zabrinut čovjek ne može mirno spavati.

g) glagolski prilozi u predikatnoj ulozi predstavljaju zavisnu surečenicu

- s lijeve strane glavne surečenice (inverzija):

Usnuvši, Franjo Asiški ima viziju o prijenosu Nazaretske kućice na Trsat.

Šetajući okolinom, došao je u Grožnjan.

Preživljavajući opake oluje i premošćujući opake raspukline, dvojica avanturista putuju preko jednog od najvećih ledenih prostranstava na Zemlji.

Zapazivši moju privrženost kućnim ljubimcima, nije propuštala priliku pribaviti one najugodnije vrste.

Govoreći o njegovoj inteligenciji, moja je žena, koja je u dnu duše bila dosta prožeta praznovjermem, često spominjala ono drevno vjerovanje u narodu po kojemu su sve mačke zapravo prerusene vještice.

Imajući u središtu svog zanimanja književno djelo, književna kritika u ocjenjivanju njegovih vrijednosti zna nerijetko, iako tek najčešće usputno, jer joj to i nije cilj, reći ponešto i o jeziku književnog djela.

- s desne strane glavne surečenice kad s njom nije u izravnoj značenjskoj vezi: Složila sam se s njezinim prijedlogom, **nemajući više snage ulaziti u nove prepirke**. Izmiješajte brašno, mljeveni šećer, prašak za pecivo, sol i većinu majčine dušice, **ostavljajući 1/3 za ukrašavanje**.
- umetnut, odnosno kada nije u izravnoj značenjskoj vezi s rečenicom u koju je uvršten: Franjo Asiški, **usnuvši**, ima viziju o prijenosu Nazaretske kućice na Trsat. Posebna zanimljivost trojanca njegova je sposobnost isključivanja niza sigurnosnih aplikacija, **uključujući i vatrozid koji je nadograđen Service Packom 2**, čime se korisničko računalo otvara malicioznim korisnicima i automatiziranoj nadogradnji trojanaca. Pogled na carskog pingvina kako se gegavim hodom, **održavajući ravnotežu zakržljanim krilima**, kreće po snijegu i ledu može izazvati smijeh. Jedne noći, **vrativši se kući jako pijan s jednog od svojih lutanja po gradu**, shvatio sam da nešto moram promijeniti. Mačak me slijedio niz strme stepenice i, **zamalo me oborivši naglavce**, razdražio do ludila. Učenici, **ulazeći u školu**, ne ostavljaju svoje identitete u školskom predvorju.

O zavisnim surečenicama koje se ne odvajaju zarezom v. § 94.

Glagolski se prilozi **zahvaljujući, isključivši, izuzevši, uključujući** u ulozu prijedloga ne odvajaju zarezima:

Zahvaljujući nadljudskim naporima postigli smo zadovoljavajuće rezultate.

Isključivši taj bez poteškoća su riješili preostale zadatke.

90. Zarezom se odvajaju dijelovi koji ne pripadaju rečeničnom ustrojstvu rečenice u kojoj se nalaze te su manje ili više samostalne komunikacijske jedinice

a) obraćanja (vokativi) i usklici:

Maturanti, više nema isprika za gubljenje po Pragu!

Odakle dolaziš, **dečko**?

Čovječe, gdje ti je kraj?

A kako se ti, **prijatelju**, ono zoveš?

Pa ti, **moj Ivane**, doista kompliciraš!

Drage kolegice i kolege, možda se sastanak trebao održati i prije, ali bolje ikad nego nikad.

Gdje si, **zaboga**, cijeli dan?!?

Bez oduševljenja, **molim!**

Platiti, **molim!**

Hej, pa javi se već jednom!

Joj, pa nisam ti to pričala!?!?

Ah, to je fantastično!

I to bi, **eto**, bilo to!

Pri obraćanju u pismu; nastavak obično slijedi u novome retku i piše se velikim početnim slovom:

Poštovani profesore,

Javljam Vam se, kao što sam najavio, da Vam izložim svoje planove.

Dragi moji,

Nisam vam se dosad stigao javiti.

Zarez u obraćanju može biti zamijenjen uskličnikom:

Nado! Koliko te puta moram upozoriti da pišeš urednije!?!?

Marko! Marko! Jesi li to ti, Marko?

Dragi moji!

Napokon nalazim vremena da vam se javim.

O pisanju uskličnika u obraćanju v. § 79.

Zarez se ne piše iza obraćanja (vokativa) u ustaljenim frazeološkim izrazima:

Bože (o)prosti!

Bože pomози!

Ne lezi vraže!

b) riječi, dijelovi rečenica i rečenice koje su dometnute rečenici ili umetnute u nju:

Svako dijete odrasta, **osim jednog**.

Svako dijete, **osim jednog**, odrasta.

Dosad učinjenim, **priznajem**, i nisam previše zadovoljna.

Potom je objasnila, **kao nešto najnaravnije na svijetu**, kako vjeruje da Petar ponekad noću dođe u njihovu sobu pa sjedne na dno njezine posteljice i zavrta u sviralu.

S druge pak strane tekst je, **neprirodno lišen svoga konteksta**, upravo u analizi diskursa sveden na puki jezični sadržaj, koji, **tako ogoljen**, nema nikakva smisla doli semantičkog značenja koje proistječe iz zbroja pojedinačnih značenja riječi, izraza i rečenica.

Dometnuti i umetnuti dijelovi mogu predstavljati objašnjenje, komentar sadržaja rečenice ili onoga njezina dijela uz koji se javljaju. Takvi dijelovi mogu započinjati i s **to jest (tj.)**, **odnosno**, i **to i sl.**:

U noći 10. svibnja 1291. na Ravnici, **u blizini Trsatske gradine**, pojavila se Sveta kuća koju su anđeli donijeli iz Nazareta i u kojoj je odrasla i primila Navještenje Djevica Marija.

Tri godine poslije, **10. prosinca 1294**, kućica nestaje i pojavljuje se u Loretu, **u blizini Ancone**. Na jednom planetu, **mojem, na Zemlji**, trebalo je utješiti malog princa.

Tijekom 16. stoljeća intenzivira se građevinska djelatnost na utvrđivanju, pojačavanju i modernizaciji obrambene arhitekture na našem području, **i to zbog stalne ratne opasnosti izazvane napadima turske, odnosno mletačke vojske**.

Uz takvu investiciju, **s kreditom na 15 godina**, Brijuni bi i dalje ostali u stopostotnom državnom vlasništvu, **odnosno u hrvatskim rukama**, i time bi se definitivno otklonila ideja o privatizaciji nekih objekata.

Prema novome zakonu jedino Državno odvjetništvo može podnijeti zahtjev mjerodavnom sudu da naloži novinaru otkrivanje podataka o izvoru objavljene informacije ili informacije koju namjerava objaviti, **i to samo onda kada je to ograničenje novinarskih sloboda nužno radi interesa nacionalne sigurnosti, teritorijalne cjelovitosti i zaštite zdravlja**.

Pri unosu većih količina alergena (za neke ljude npr. penicilin) mogu se naglo pojaviti i teži oblici alergijskih reakcija, **odnosno može nastupiti tzv. anafilaktički šok, gušenje i smrt**.

Kod kožne reakcije javlja se koprivnjača (urtikarija), **tj. mali crvenkasti otoci koji svrbe**.

Kao naknadno se objašnjenje zarezom odvajaju atributi i apozicije kada dolaze iza imenice na koju se odnose (inverzni poredak) te vlastito ime kada se, iz nekih razloga, navodi iza prezimena (npr. u abecednim popisima):

Na vratima se pojavio s buketom ruža, crvenih.

Juraj Julije Klović (lat. Georgius Julius Clovius Croata), slikar minijaturist, rodom je iz Grižana i jedan je od najvećih europskih minijaturista XVI. stoljeća.

Čuveni El Greco naslikao je dva portreta Jurja Julija Klovića, jednog od najvećih svjetskih minijaturista XVI. stoljeća.

Malo je ljudi čulo za *Đurđevačke peske*, područje jedinstvene pejzažne i biološke vrijednosti.

Dora, lijepa brineta, sjedla je sama za jednim stolom, igrajući se svojim džepnim nožićem koji je ritmično zabijala u razmak između svojih prstiju.

Begović, Milan

Krleža, Miroslav

Marinković, Ranko

c) umetnute ili dometnute zavisne surečenice:

Ne možeš, **i da hoćeš**, biti objektivan!

Ne možeš biti objektivan, **sve i da hoćeš!**

O pisanju zavisnih surečenica koje nisu u izravnoj značenjskoj vezi s glavnom surečenicom v. §§ 89b, 89c.

d) modalne riječi i izrazi (kojima se iskazuje stav prema sadržaju rečenice) bez obzira na položaj u odnosu na rečenicu:

Naravno, neki misle drukčije.

Uostalom, tako je to na otocima.

O tome još možemo razgovarati, **dapače**.

Nazvali su me, **štoviše**, i njegovi roditelji.

Ipak, mnogi odustaju od kupnje kad treba upisati broj kartice zbog straha od zlorabe.

Na nesreću, iako većina ljudi nije svjesna da pati od poremećaja spavanja, ti poremećaji ne nestaju sami od sebe, nego ih treba stručno liječiti.

Drugim riječima, od sada možete koristiti karticu za sve vrste kupnje na internetu.

U svakom slučaju, proces približavanja Hrvatske Europskoj Uniji bitan je za građane Hrvatske.

Oslanjajući se na svoje dugogodišnje iskustvo profesionalnog organizatora u hotelu, odlučila je, **logično**, osnovati vlastitu tvrtku.

Zapravo, oblikovanje standardnoga jezika složen je i dug proces koji vrlo često traje stoljećima.

U toj raspravi, **bar po mom sudu**, ima pretjerivanja.

U toj raspravi ima pretjerivanja, **bar po mom sudu**.

Po mom sudu, u toj raspravi ima pretjerivanja.

Ponajviše je zapravo onih koji su pisali i govorili o knjizi koju, **po svemu sudeći**, uopće nisu imali u rukama.

Po svemu sudeći, ponajviše je zapravo onih koji su pisali i govorili o knjizi koju uopće nisu imali u rukama.

Tako je to, **uostalom**, na otocima.

Tako je to na otocima, **uostalom**.

Kad se prilažu glagolima i modificiraju njihovo značenje, te se riječi, kao članovi rečeničnoga ustrojstva, ne odvajaju zarezima:

On ipak dolazi.

Vjerojatno dolazi.

Svi naši redoviti gosti tradicionalno dobivaju iste sobe.

O pisanju članova rečeničnoga ustrojstva v. § 92a.

Kao modalni se izrazi javljaju i čestice **da** i **ne** kad se njima iskazuje stav govornika prema sadržaju prethodnih rečenica, odnosno prema tvrdnji koja proistječe iz konteksta:

Da, volim te.

Ne, dolazim!

e) višечlani tekstni konektori kao sastavnice složenih rečenica (o pisanju složenih rečenica v. §§ 87, 89):

Šalu na stranu, on opet nije ispunio obećanje. (**Pustimo /li/ šalu na stranu**, on opet nije ispunio obećanje.)

Bilo kako bilo, ova pravila svakako treba naučiti!

Kao što smo već najavili, danas ćemo pogledati najnoviji film na tu temu.

O pisanju tekstnih konektora v. i § 95.

Vežnu ulogu unutar teksta imaju i brojevi konektori tipa **prvo**, **drugo** ili **kao prvo**, **kao drugo** i sl. Oni, osobito u znanstvenim i publicističkim tekstovima, segmentiraju tekst i upućuju na njegovu strukturu, odnosno stupnjuju obavijesti sadržane u dijelovima teksta ili ih međusobno suprotstavljaju. Ti se konektori odvajaju zarezom:

Prvo, mi ne pišemo kao što govorimo; **drugo**, takva pravopisa jednostavno nema.

Kao prvo, treba se suočiti s problemom nedostatne ekonomske stabilnosti.

91. Zarezom se odvajaju raznovrsni podaci u slijedu

a) u bibliografskim jedinicama:

Zlatko Vince, *Putovima hrvatskoga književnog jezika: Lingvističko-kulturnopovijesni prikaz filoloških škola i njihovih izvora*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 2002.

O pisanju bibliografskih jedinica v. §§ 381–390.

b) ime mjesta ispred nadnevk (datuma):

Rijeka, 13. rujna 2004.

U Rijeci, 13. rujna 2004.

NEODVAJANJE ZAREZOM

92. Zarezom se ne odvajaju sastavnice rečeničnog ustrojstva jednostavne rečenice

a) članovi rečeničnog ustrojstva (predikat, subjekt, objekt, priložna oznaka, atribut, apozicija):

S više od tisuću otoka i otočića hrvatska obala Jadrana jedna je od najrazvedenijih u Europi.

Austrijski grof i moćni političar Metternich na jednom je bečkom plesu upoznao prelijepu Hrvaticu duge valovite crne kose.

Više od 40 posto svih ugroženih autohtonih biljaka i životinja SAD-a u opasnosti je upravo zbog invazivnih vrsta.

Međutim zarezom se odvajaju atributi i apozicije kada kao naknadno dodani dolaze iza imenice uz koju se uvrštavaju (inverzni poredak):

Volim nebo, vedro i plavo.

Zagledan sam u Dunav, žut, crn, kao tigrovo oko.

Zanimljiv je i tekst Antuna Mayera, klasičnoga filologa, germanista i indoeuropeista, autora znamenita djela *Jezik starih Ilira*.

O tome v. i § 90b.

b) pridjevski atributi u slijedu kad se prvi atribut odnosi na skup atributa (jednog ili više njih) i imenice:

Poslijepodne je provela čitajući udobno zavaljena u novom ljubičastom naslonjaču. (gdje se atribut **novi** odnosi na skup **ljubičasti naslonjač**)

Poslijepodne je provela čitajući udobno zavaljena u svom novom ljubičastom naslonjaču. (gdje se atribut **svoj** odnosi na skup **novi ljubičasti naslonjač**)

O pridjevskim atributima koji se odvajaju zarezom v. § 86a.

c) raznovrsne priložne oznake, npr. vremena i mjesta:

Krajem godine u Rijeci se tradicionalno održava božićno–novogodišnji sajam.

U srijedu 12. svibnja u Matici hrvatskoj predstavljen je CD Dragutina Tadijanovića *Povratak u Rastušje*.

d) istovrsni članovi rečeničnog ustrojstva (subjekti, objekti, atributi, apozicije) povezani veznicima **i**, **pa**, **te**, **ili**:

Dvije vrste radioaktivnog raspada pri kojima jezgra mijenja svoju građu jesu alfa–raspad i beta–raspad.

Prvo su me posjetili roditelji pa potom prijatelji.

Za dva tjedna boravka u nekoj od vila te za sve ostale usluge račun na kraju ispadne oko 30 000 eura.

Legura ili slitina smjesa je dvaju ili više metala, rjeđe metala i nemetala, koja ima drukčija svojstva od čistih elemenata.

Istovrsni se članovi rečeničnog ustrojstva u bezvezničkim (asindetkim) vezama odvajaju zarezima (v. § 86a).

93. Zarezom se ne odvajaju sastavnice nezavisnosložene rečenice

a) sastavne rečenice povezane veznicima **i**, **pa**, **te**, **ni**, **niti**:

Ali biljka ubrzo prestane rasti i počne pripremati svoj cvijet.

Začinite po ukusu solju i paprom pa dobro promiješajte.

Nije spremao ni prijavio taj ispit.

U neprikrivenoj želji da zabavi svoju publiku vrstan umjetnik, ne štedeći svoju energiju, pleše, pjeva i zabavlja te u svakom trenutku osluškuje reakcije iz gledališta.

Veznici i i ni/niti mogu imati i ulogu isticajnih čestica ili intenzifikatora. Tada se mogu i udvajati:

Bila je i lijepa i pametna!

Valja voditi računa i o formi i o sadržaju.

Ni luk jela ni luk mirisala.

Niti je došao niti se javio.

O nizanjanju riječi i izraza s isticajnim česticama v. § 86b.

Isticajne čestice i ... i mogu, obično u administrativnim tekstovima, biti zamijenjene česticama **kako ... tako**:

To je dobro kako za učenike tako i za njihove roditelje.

b) rastavne rečenice povezane veznikom ili:

Uzmi ili ostavi.

Ovo ćemo ljetu provesti na moru ili ćemo otputovati u Češku.

Veznici se ili i bilo mogu i udvajati:

Ili uzmi ili ostavi.

Woody Allen redatelj je čije filmove ljudi ili obožavaju ili ne podnose.

Takva je zajednica snošljiva prema bilo osobnim bilo skupnim posebnostima.

Bilo da unajmljujete privatni avion za svog klijenta bilo da mu nabavljate teško dostupne kozmetičke preparate, morate osjećati strast prema poslu i vjerovati da pritom činite najbolje.

c) gradacijske rečenice korelativnoga tipa s vezničkim izrazom ne samo ... nego i, ne samo ... već i:

Ne samo da je knjigu nabavio već ju je i temeljito proučio!

Ne samo da glazbenici svjetskoga glasa i njihovi obožavatelji napokon imaju koncertni kompleks Megaron nego je u Ateni i 140 kazališta.

O pisanju gradacijskih rečenica nekorelativnoga tipa v. § 88b.

O pisanju sastavnica nezavisnosloženih rečenica u bezvezničkim (asindetskim) vezama v. § 87a.

94. Zarezom se ne odvajaju surečenice u sklopu zavisnosložene rečenice

a) zavisna surečenica s desne strane kad je u tijesnoj značenjskoj vezi s glavnom surečenicom te zajedno čine obavijesno (značenjsko i intonacijsko) jedinstvo:

Javi se **kad stigneš!**

Nazovi me **ako budeš imao vremena za kavu.**

Samo je jedan klik miša dovoljan **da se prijavite na oglas.**

Zadržite kontrolu nad novcem **kako novac ne bi počeo upravljati vama!**

Vijeće za radio i televiziju u listopadu prošle godine odlučilo je do 30. lipnja produljiti koncesije svim radijskim i televizijskim postajama **kojima će do tada prestati vrijediti prije dodijeljene koncesije.**

U tijesnoj značenjskoj vezi s glavnom surečenicom mogu biti i strukture s glagolskim priložima u ulozi zavisne surečenice:

Novinari i urednici često prelaze granice dobra ukusa **objavljajući pojedinosti iz privatnog života javnih osoba.**

b) umetnuta zavisna surečenica koja s rečenicom u koju je umetnuta čini jedinstveno obavijesno (značenjsko i intonacijsko) ustrojstvo:

To ćeš **kad budeš kod kuće** riješiti bez problema.

c) kad je u glavnoj surečenici korelativ (suodnosna riječ) kojim se uspostavlja veza s veznikom u zavisnoj surečenici:

Oni koji u Grožnjan jednom dođu uvijek se u nj vraćaju.

Ondje gdje se jeleni boje grabežljivaca ekosustav se vraća.

Sada kada ne živim sa svojom mlađom braćom nedostaju mi.

Nije nazvao ni **onda kad** je obećao.

I **svi koji** su s njim dolazili u dodir bili su uvijek svjesni da je tu riječ o neponovljivoj i posebnoj ličnosti kojoj u svemu treba puštati na volju.

No za utjehu svima **onima kojima** taj naš ne-fantastičan svijet nije dovoljno prostran i uzbudljiv Barrie je smislio prostraniji i uzbudljiviji.

d) poredbene rečenice s komparativom (ili komparativnom riječju) u glavnoj surečenici te veznim sredstvima nego, nego što, negoli, nego da u zavisnoj surečenici:

Bolje je pitati nego skitati.

To je više nego što sam se nadao.

Uvijek se lakše uvališ u nešto nego što se iz toga iskobeljaš.

Za berilij općenito možemo reći da je po reakcijama sličniji aluminiju nego elementima iz svoje skupine.

O zavisnim surečenicama koje se odvajaju zarezom v. § 89.

95. Zarezom se ne odvajaju vezna sredstva na razini teksta ili tekstni konektori bez obzira na položaj u rečenici. Tekstni konektori povezuju rečenicu u kojoj se javljaju s dijelom teksta (rečenicom) koji joj prethodi ili koji slijedi:

O odgovoru na to pitanje ovisi **naime** svako naše buduće djelovanje.

Ljutnja je **dakle** normalna reakcija koja nas održava zdravima i štiti nas, sama po sebi to nije štetna emocija.

Osim toga uz svaku konfiguraciju kupljenu na akciji osiguran vam je i prigodan dar i dva mjeseca besplatnog interneta.

Treba podnijeti dodatne dokaze koji će **s jedne strane** pokazati da se osumnjičenik dobrovoljno predao Međunarodnom sudu, a **s druge strane** uvjerit će Tužiteljstvo da ne postoji opasnost od njegova bijega.

S jedne strane valja podnijeti dokaze koji će pokazati da se osumnjičenik dobrovoljno predao Međunarodnom sudu, **s druge strane** treba dodatno uvjeriti Tužiteljstvo da ne postoji opasnost od njegova bijega.

Na granicama se tekstnih konektora i teksta koji povezuju mogu nalaziti nenaglašene riječi (enklitike):

Uza sve to se nisu ni javili!

Nenaglašene se riječi (enklitike) mogu nalaziti i unutar ustrojstva složenih konektora:

Uza sve se to nisu ni javili!

U skladu je s time i trdnja da ne može biti riječi o nepristranom promatraču.

S jedne će strane ti dokazi pokazati da se osumnjičenik dobrovoljno predao Međunarodnom sudu, a s **druge** će strane Tužiteljstvo uvjeriti da ne postoji opasnost od njegova bijega.

Osim vezne uloge konektori mogu imati i modalnu ulogu (tada se odvajaju zarezom); u primjeru koji slijedi konektor **naprotiv** povezuje sadržaje dviju rečenica, ali govori i o stavu govornika prema sadržaju rečenice:

[Ne namjeravam zaoštravati diskusiju.] **Naprotiv**, trudit ću se biti pomirljiv.

O pisanju modalnih riječi i izraza v. § 90d.

Na poseban tip organizacije teksta upućuju brojevnj konektori (koji se odvajaju zarezom), npr. **prvi, drugi, treći ili u prvom redu, kao prvo, kao drugo i sl.**

O pisanju brojevnih konektora v. § 90e.

Tablica: Češći tekstni konektori i modalni izrazi

TEKSTNI KONEKTORI ne odvajaju se zarezom (§ 95)	MODALNI IZRAZI odvajaju se zarezom (§ 90d)
dakle isto tako istodobno iz tih razloga k tome/k tomu međutim na osnovi/temelju toga na taj način nadalje naime nakon toga nakraju naposljetku naprimjer/kao naprimjer no osim toga pak pod tim uvjetom potom prema tome primjerice s jedne strane/s druge strane s obzirom na to da s tom namjerom shodno tomu stoga sukladno s tim sve u svemu tada toliko u isto vrijeme u neku ruku u skladu s tim/u skladu s rečenim u tom slučaju unatoč tome usprkos tome usto uza sve to za razliku od zatim zato zbog toga	čini se dakako dapače doduše doista doslovno drugim riječima/drukčije rečeno ipak istina/istini za volju između ostalog iznimno jednostavno konačno na kraju krajeva na neki način na svaki način načelno napokon naprosto naprotiv naravno navodno nažalost nedvojbena/nema dvojbe neosporno nesumnjivo/izvan svake sumnje/bez (svake) sumnje odista općenito po mom/njegovu/njezinu/našem/njihovu mišljenju po svemu sudeći po svoj prilici prije svega sigurno srećom sve u svemu svejedno štoviše u svakom slučaju uistinu ukratko uostalom ustvari valjda vjerojatno vrlo važno zbog zacijelo zaista zaludu zamalo zapravo
TEKSTNI KONEKTORI odvajaju se zarezom (§ 90e)	
bilo kako bilo kao što je (već) rečeno/najavljeno šalu na stranu što se toga tiče što je – tu je prvo/kao prvo/u prvom redu drugo/kao drugo	

Tablica: Odvajanje i neodvajanje zarezom

ZAREZOM / ZAREZIMA SE ODVAJAJU	ZAREZOM SE NE ODVAJAJU
Jednostavna rečenica	
	Članovi ustrojstva jednostavne rečenice — subjekt, predikar, objekt, priložna oznaka, atribut, apozicija (§ 92a): Pored književnika o čistoći hrvatskoga jezika u predstandardnome razdoblju marno su skrbili hrvatski leksikografi. S najboljim sustavom za zaštitu podataka na bežičnom prijenosnom računalu možete raditi gdje želite.
Istovrsni članovi rečeničnoga ustrojstva (§ 86a): Tu često vlada neka tupa putenost, tamne sobe, prašna okna, nespremljeni kreveti, kletve. Macaklani jedu komarce, buhe, krpelje, grinje, pauke. Plakat su zalijepili u knjižnicu, u banku, u školu.	Istovrsni članovi rečeničnoga ustrojstva povezani veznicima i, te, ili (§ 92d): Majka mu je kupila sladoled i čokoladu. Globalni svjetski prihodi od transakcija m–plaćanja povećat će se na 11,7 milijardi američkih dolara već 2005. godine te na 37,1 milijardi dolara u 2008. Nazočnost ili nenazočnost objekta ovisi o kontekstu ili situaciji.
Međusobno neovisni pridjevski atributi (§ 86a): Bogovi Grčkoj najprije dadoše kamenit, kvrgav poluotok, drhtav od potresa, suhu, ustegnutu zemlju masline i borova.	Pridjevski atributi koji se odnose na skup atributa (jednog ili više njih) i imenice (§ 92b): Danas Leksikografski zavod nosi ime poznatoga hrvatskog književnika Miroslava Krležu.
Nezavisnosložena rečenica	
Rečenice s veznicima i, pa, te kojima se označuje uzročno–posljedični odnos (§ 88c): Posebno sam volio životinje, i moji su mi roditelji ugađali nabavom najrazličitijih ljubimaca. Ti su majstori zidali crkve i ostale umjetničke zgrade, pa se pretpostavlja da su gradili i kuće.	Sastavne rečenice povezane veznicima i, pa, te, ni, niti (§ 93a): Doputovao je i nazvao prijatelja. Zasad ne daje nikakve izjave ni prognoze. Niti spavam niti jedem od muke.
Riječi i izrazi s isticajnim česticama (intenzifikatorima) i, ni u nizanju ili nabranjanju (§ 86b): Nije me bilo briga ni za čekić, ni za vijak, ni za žed, ni za smrt.	Rastavne rečenice povezane veznikom ili (§ 93b): Piši ili pamti! / Ili piši ili pamti!
Riječi i izrazi s isticajnim česticama (intenzifikatorima) ili, bilo u nizanju ili nabranjanju (§ 86b): Odluči se: ili ćeš ostati kod kuće, ili ćeš otputovati s roditeljima, ili ideš k teti — četvrtoga nema! Putovati se može bilo kopnom, bilo morem, bilo zrakom.	
Ili kad se njime iskazuje uvjetni (pogodbeni) odnos (§ 88d): Odazovi se, ili će biti gusto!	

ZAREZOM / ZAREZIMA SE ODVAJAJU	ZAREZOM SE NE ODVAJAJU
Suprotne rečenice povezane suprotnim veznicima a, ali, no, nego, već ili bez veznika (§ 88a): Boa je vrlo opasna, a slon je glomazan. To sam rekla ja, ne ti!	Gradacijske rečenice korelativnog tipa s vezničkim izrazima ne samo... nego i, ne samo... već i (§ 93c): Zato su Šimićeva razmišljanja o jeziku i danas zanimljiva i poticajna ne samo za one koji se bave pjesništvom nego i za one koji se bave jezičnom problematikom u užem smislu.
Gradacijske rečenice nekorelativnog tipa povezane veznicima a kamoli, (a) nekmoli (§ 88b): U toj kakofoniji prijedloga sve se teže snaći, a kamoli naći rješenja da zdravstvo preživi.	
Dijelovi složene rečenice s veznikom a da te veznikom da koji dolazi uz kondicional (§ 88f): Možemo li ispravljati povijesne nepravde, a da istodobno ne činimo nove? Na kvizu je sjajno odgovarao na sva pitanja, da bi na posljednjem pogriješio.	
Zaključne rečenice povezane zaključnim veznicima dakle, stoga, zato (§ 88g): Stvari idu dobro, dakle uskoro mogu krenuti loše.	
Isključne rečenice povezane isključnim veznicima samo, samo što, tek, tek što, jedino (§ 88h): Mnogi nisu došli, samo on se ispričao.	
Sastavnice nezavisnosložene rečenice nepovezane veznikom (§ 87a): Došlo vrijeme, izlegli se svračići. (Došlo vrijeme i izlegli se svračići.) Preko satelita se prati HTV, odzvanjaju zvuci dalmatinskih i slavonskih pjesama, prelistavaju se pristigle novine i časopisi iz domovine, karta se bela ili briškula.	

Zavisnosložena rečenica

Zavisna surečenica s desne strane glavne surečenice kada s njome nije u uskoj značenjskoj vezi, i to bez obzira na tip zavisnosti (§ 89b):

[Koliko su dugi komentari?] Komentari iznose do 1500 znakova, što je gotovo kartica teksta.

Zavisna surečenica koja se nalazi s lijeve strane glavne surečenice, u inverziji (§ 89a):

Čim sam zatvorila vrata, telefon je zazvonio.

Kako otprilike takvi elementi funkcioniraju, bit će pokazano na dvama primjerima.

Umetnuta zavisna surečenica kad nije u izravnoj značenjskoj vezi s glavnom surečenicom u koju je uklopljena (§ 89c):

[Kako starija djeca proživljavaju selidbu?] Starija djeca, koja su u stanju shvatiti što znači preseliti se, u pravilu se opiru odvajanju od ljudi koje vole.

Znamo da osim velikih planeta kao što su Zemlja, Jupiter, Mars i Venera, kojima smo prišili imena, postoje stotine drugih jedva vidljivih teleskopom.

Glagolski pridjevi i pridjevi u ulozi zavisne surečenice (§ 89f):

Umoran, čovjek se teško koncentrira na posao.

Onemoćao, bolesnik se teško kretao.

Glagolski prilozi u ulozi zavisne surečenice (§ 89g):

Širom rastvorivši krila poput lepeze od bambusa, pjegava žuna zlaćano bljesnu.

Biokemijski gledajući, navedena su svojstva vode zapravo značajke njezine strukture.

Glavna i zavisna surečenica nepovezane veznikom, bez obzira na poredak (§ 89d):

Znači, ne dolaziš! (Znači da ne dolaziš.)

Ne dolaziš, znači.

Zavisna surečenica s desne strane glavne surečenice kad je s njome u izravnoj značenjskoj vezi, i to bez obzira na tip zavisnosti (§ 94a):

[Kada medvjedi spavaju zimski san?]

Medvjedi spavaju zimski san kad u prirodi ne mogu naći dovoljno hrane.

Samo je klik miša dovoljan da se prijavite na oglas.

Telefon je zazvonio tek kad sam zatvorila vrata.

Zavisna surečenica s lijeve strane kad je u glavnoj surečenici korelativ (suodnosna riječ) koja je u odnosu s veznikom u zavisnoj surečenici (§ 94c):

Onda kad sam zatvorila vrata zazvonio je telefon.

Ono što si učinio ne služi ti baš na čast!

Umetnuta zavisna surečenica kad je u izravnoj značenjskoj vezi s glavnom surečenicom u koju je uklopljena (§ 94b):

Domišljatost tehničke i umjetničke izvedbe koja je svojedobno odredila zlatno razdoblje s kraja stoljeća pobuđuje osjećaj poštovanja među novijim pokoljenjima.

Glagolski pridjevi i pridjevi u atributnoj ulozi (§ 92a):

Umoran čovjek teško se koncentrira na posao.

Onemoćao čovjek prikovan je uz postelju.

Glagolski prilozi zahvaljujući, isključivši, izuzevši, uključujući u ulozi privedloga (§ 89g):

Zahvaljujući trodimenzionalnim crtežima s presjecima u najvažnije građevine možete zaviriti i iz hotelskog kreveta ako vani, recimo, pljušti kiša.

Isključivši to sve im je ostalo bilo savršeno jasno.

Poredbene rečenice s komparativom u surečenici koja prethodi surečenici s veznikom **nego**, **nego što**, **negoli**, **nego da** (§ 94d):

Lakše je pronaći kredit bez jamaca nego jamce za kredit.

Veći se dio vremena troši na dogovaranje i pregovaranje o tehnici razgovaranja negoli na razradu predviđene teme.

Riječi, izrazi i rečenice koje organski ne pripadaju rečenici u kojoj se nalaze

Vokativi i obraćanja (§ 90a):

Gigo, to nema nikakva smisla!

Hej, nemoj tako žuriti!

Rečenice i dijelovi rečenica koji su dometnuti rečenici ili u nju umetnuti (§ 90b):

Skeptična Krležina vizija bila je, danas to vidimo ako stvari promotrimo malo razboritije, uglavnom ispravna.

Kako se, prema legendi, zove najpoznatiji stanovnik škotskog Loch Nessa?

Riječ je o napravi koju priključite na računalo, najčešće na USB-priključak, i potom u nju umetnete karticu.

Riječi, izrazi i rečenice kojima se objašnjava sadržaj (§ 90b):

Smanjivanjem tlaka voda se vraća u kruto stanje, odnosno pretvara se u led.

Koji je patronim, ime po ocu, otac ostavio Lavu Tolstoju?

Modalne riječi i izrazi (§ 90d):

Jednostavno, to mi je neki hobi.

Jednostavno, to nije točno.

Naravno, ti tako što ne bi mogao učiniti. Ti tako što, **naravno**, ne bi mogao učiniti.

Naravno, postoji i ona nešto tamnija strana interneta koja je danas, **nažalost**, sve prisutnija.

A s knjigama je, **dakako**, posve druga stvar. **Dakako**, s knjigama je posve druga stvar.

Doslovno, *revolving*—kredit znači kredit koji se stalno obnavlja.

Naprotiv, bit ću pomirljiv. Bit ću, **naprotiv**, pomirljiv.

Modifikatori značenja glagola (§ 92a):

To **jednostavno** nije točno!

Naravno da ti tako što ne bi mogao učiniti.

Tekstni veznici ili konektori (bez obzira na položaj u rečenici) (§ 95):

Naposlijetku novi je kontinent prozvan imenom Ameriga Vespuccia.

Novi je kontinent **naposlijetku** prozvan imenom Ameriga Vespuccia.

Novi je kontinent prozvan **naposlijetku** imenom Ameriga Vespuccia.

Stoga ti želim svako dobro.

Želim ti **stoga** svako dobro.

To **međutim** jednostavno nije točno.

Međutim to jednostavno nije točno.